

заповідник та прилягаюча до нього територія перенасичені дикими чи стихійно насадженими деревами і кущами, що не відповідає історичному підходу, ускладнює зорове сприйняття архітектурного ансамблю Лаври. Крім того, ці дерева своєю кореневою системою руйнують фундаменти пам'ятників архітектури. Сумісно з вченими Центрального ботанічного саду НАН України, був розроблений проект історичної дендрології заповідника, який передбачає поступову заміну самосіву історично достовірними породами і сортами зелених насаджень, які повинні бути висаджені таким чином, щоб врахувати найбільш сприятливі аспекти сприйняття як архітектурних особливостей Лаври, так і придніпровських пейзажів. У комплекс робіт по благоустрою та поверненню історичної достовірності включена заміна існуючої брушатки, встановлення малих архітектурних форм, виготовлених із матеріалів чугунного лиття на основі достовірних зразків, організацію відповідного декоративного освітлення об'єктів.

Зараз продовжується ландшафтна реконструкція заповідника. В ході підготовки до тисячоліття хрещення Русі був виконаний ряд першочергових робіт. Зокрема, знесена велика кількість господарчих будівель, що спотворювали внутрішній простір заповідника, проведена санітарна розчистка зелених насаджень, що дало можливість частково реконструювати ландшафт територій. На окремих ділянках видалений шар наносного ґрунту для відновлення історичного рівня місцевості. Проводилися роботи по благоустрою та відновленню втрачених ділянок мощених, ремонту валів та кріпосних стін.

Києво-Печерська Лавра – один із всесвітньо-відомих історико-архітектурних пам'яток України, являє собою велику цінність як зразок ландшафтної архітектури. Розміщений на крутих схилах правого берега Дніпра і оточений масивами зелених насаджень, монастирський комплекс, який протягом століть був своєрідною християнською Меккою, проглядається навіть з лівобережжя за багато кілометрів. За всі періоди багатовікової історії розвитку монастиря архітектори уміло користувалися перевагами такого розміщення Лаври. І задача сучасного покоління – зберегти Лаврський заповідник у його первозданній історичній красі, зелені насаджень для майбутніх поколінь як взірць ландшафтної архітектури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Архитектура и антропософия / Сост. и отв. ред. А. Соколова. – К., 2001.*
2. *Архітектурне проектування. Парк житлового району / Уклад. Н.Н.Абрамова, Т.Ю. Іносова, І.М.Судак – К., 2002.*
3. *Ивалова Л.И. Современный ландшафтный дизайн: иллюстрированная энциклопедия. – М., 2003.*
4. *Лихачов Д.С. Сад и культура России // Декоративное искусство. – 1982. - №12. – С.38-45*
5. *Лихачов Д.С. Поэзия садов. – Л.: Наука, 1982. – 343 с.*
6. *Асеев Ю.С. и др. Пам'ятники архитектуры Украины: Чертежи и фотографии. – К., 1954. – С.10.*
7. *Асеев Ю.С. Стили в архитектуре Украины. – К.: Будивельник, 1989. – 104 с.*
8. *Родичкін І.Д. Ландшафтна архітектура. – К.: Будівельник, 1990. – С.183.*
9. *Всеобщая история архитектуры. – Т.6. – М., 1968. – С.339-450.*

*Оксана Мацюк
(Тернопіль, Україна)*

ВИДИ РОДУ *JUGLANS L.* – ЕЛЕМЕНТ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ТА ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

*У статті висвітлено декоративні властивості інтродукованих видів роду *Juglans L.* перспективність їх використання у ландшафтних композиціях.*

Дослідженнями встановлено, що використання видів *Juglans L.* у декоративних насадженнях дозволить посилити декоративний ефект міських насаджень та підвищить їх оригінальність і стійкість.

Ключові слова: дендропарк, ландшафтний дизайн, рід *Gorix (Juglans L.)*, *Juglans regia*, *Juglans nigra*.

Decorative peculiarities of strange kinds of Juglans L. generation, prospectivity of their using in landscape compositions are performed in the article. It was ascertained due to research that using of Juglans L. kinds in decorative plantations will be able to intensify decorative effect of urban plantations and increase their singularity and constancy.

Key words: arboretum, landscape design, *Juglans L. kind*, *Juglans regia*, *Juglans nigra*.

Деревні рослини відіграють важливу роль в архітектурно-художньому оформленні певної території, садово-парковому господарстві, зеленому будівництві та ландшафтній архітектурі. Окрім того, паркові насадження виконують деякі соціально-екологічні функції, які визначаються його структурою та видовим складом дендрофлори [1]. Асортимент рослин, які використовуються для озеленення територій постійного проживання чи виробничої діяльності людини, дуже багатий. Для урізноманітнення видового складу рослин при озелененні територій використовують рослини-інтродуценти. Перевага надається видам, формам чи сортам, що виявляють декоративні якості тривалий час або в період маловиразних фаз розвитку інших компонентів художніх композицій. Серед великої різноманітності інтродуцентів можуть бути види роду *Juglans L.*

Об'єкт дослідження – види роду *Juglans L.*, які використовують у садово-парковому та зеленому будівництві, ландшафтній архітектурі в умовах Західного Поділля.

Мета дослідження – визначення успішності та перспективності видів роду *Juglans L.* в садово-парковому будівництві та ландшафтній архітектурі.

Рід горіх (*Juglans L.*) налічує близько 20 видів, які сьогодні використовують для створення високопродуктивних горіхових садів, для формування окремих біогруп в ботанічних садах, дендраріях, ландшафтній архітектурі та для посадки в захисних смугах уздовж автомагістралей. Види роду *Juglans L.* для озеленення на території Західного Поділля почали використовувати декілька століть тому. Перші письмові згадки про поширення горіха грецького на території України відносяться до XVI ст. Так, зокрема в роботах О.Л. Липи (1952), А.М. Озола (1955) вказується на наявність великої кількості на Україні італійських, тобто волоських горіхів. У 1658 р. Аллейський (за Озолом, 1955) також відмічає про наявність в садах України великих дерев горіха грецького. Горіх сирій (*Juglans cinerea L.*) відомий з 1816 року і вперше був інтродукований у Кременецькому ботанічному саду на Тернопільщині [5].

Особливо широкого розвитку культура горіха грецького на Україні набула в XIX і XX ст. Сьогодні представники роду *Juglans L.*: *Juglans regia L.*, *Juglans nigra L.*, *Juglans cinerea L.* *Juglans mandshurica* Maxim., які характеризуються цінними декоративними властивостями, зростають в Кременецькому ботанічному саду, в Гермаківському та Хоростківському дендропарках, присадибних ділянках, уздовж автомагістралей.

Грецький горіх – надзвичайно цінна для зеленого будівництва високодекоративна рослина. Декоративність його зумовлюється насамперед великими розмірами стовбура й крони. Зокрема, особини горіха грецького можуть сягати заввишки 30 м і більше, а обхват стовбура в окремих випадках – 8,5 м. Грецький горіх зберігає свої декоративні якості протягом усього року. У безлистяному стані чітко виділяються бурувато-коричневі молоді гілки та світло-сіра кора стовбура. Весною

молоді листки бурувато-червоного забарвлення, а влітку набувають темно-зеленого забарвлення. Ще більшої привабливості та оригінальності горіхам надають листки: чергові, великі, перистоскладні, без прилистків, зі смолистими залозами і сильним специфічним запахом, фітонцидні. Весною першими до розпускання листків з'являються сережки з тичинковими квітками світло зеленого забарвлення й окремі маточкові квітки з дволопатевиими приймочками, які змінюють своє забарвлення від зеленого до палево-жовтого, восени урізноманітнюють пейзаж золотистим забарвленням листків. У лісопарках грецький горіх вирощують біогрупами або разом з іншими видами деревних порід за типом лісових культур [3].

Грецький горіх цінний для посадки уздовж доріг не тільки завдяки своїм декоративним властивостям, але й як ґрунтозахисна порода, закріплюючи ґрунт могутньою кореневою системою, захищає його від змиву, а шляхи – від снігових, піщаних і пилових заносів. Могутні крони дерев горіха зменшують силу вітру, створюють прекрасну тінь.

Поблизу с. Гермаківка Борщівського району Тернопільської області в квадраті 15, виділі 13 Гермаківського лісництва ДП «Чортківське лісове господарство» в межах лісового урочища «Дача Романського» зростають кілька особин горіха чорного (*Juglans nigra* L.) віком понад 90 років діаметром 75-80 см, займаючи площу 0,05 га. На околиці с. Завалів Підгаєцького району зростають також особини *Juglans nigra* L. віком понад 90 років діаметром 60-70 см. Екзотичні вікові дерева цього ж виду (особини віком 110 років, діаметром 82-87 см) зростають поблизу с. Нирків Заліщицького району у квадраті 29 виділі 12 Дорогичівського лісництва ДП «Бучацьке лісове господарство» в межах лісового урочища «Нирків», займаючи площу 0,02 га. [6].

Бережанський парк заснований в 1966 р. на площі 5 га., підпорядкований Бережанському лісництву. Колекція деревних і чагарникових порід налічує близько сто видів і форм. Серед екзотів зростають горіх чорний, горіх сірий, горіх манджурський [5].

Хоростківський державний дендрологічний парк включає колекцію більш як півтори тисячі видів, різновидів і форм різних рослин. Колекція представлена такими видами: горіх чорний, горіх сірий, горіх манджурський [4].

Колекція Гермаківського дендропарку налічує близько півтори тисячі видів рослин. Чільне місце серед дендрофлори парку займають види роду *Juglans*, зокрема горіх грецький, горіх грецький ф. великоплідна (*Juglans regia* L. f. *macrocarpa*), горіх грецький ф. розсічена (*Juglans regia* L. f. *laciniata*), горіх Зібольда (*Juglans Sieboldiana* Maxim.), горіх скальний (*Juglans rupestris* Engelm.), горіх манджурський (*Juglans mandshurica* Maxim.), горіх сірий (*Juglans cinerea* L.), горіх чорний (*Juglans nigra* L.) [2].

Висновки. Проведеними дослідженнями встановлено, що в сучасному садово-парковому та зеленому будівництві, інтродуковані види роду *Juglans* L. зокрема *Juglans regia* L., *Juglans nigra* L., *Juglans cinerea* L., *Juglans mandshurica* Maxim. є перспективним елементом озеленення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво: Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів / В.І. Білоус. – К.: Наук. Світ, 2001. – 299 с.
2. Денека М.Г. Дендропарк Гермаківського лісництва / М. Г. Денека. – Київ: Урожай, 1971. – 133 с.
3. Заячук В.Я. Дендрологія: Підручник / В.Я. Заячук. – Львів: Априорі, 2008. – 656 с.: іл.
4. Корчемний В. Г. Хоростківський дендропарк / В. Г. Корчемний. – Львів: Каменярь, 1988. – 38 с.
5. Мацюк О.Б. Інтродукція видів роду *Juglans* L. в умовах Західного Поділля / О.Б. Мацюк // Інтродук. росл., збереж. та збагач. біорізноманіття в ботан. садах і дендропарках: міжнар. наук. конф.,

присвяч.75-річчю заснуван. Нац. ботан. саду ім. М. М. Гришка НАН України (Київ, 15-17 верес. 2010 р.): матеріали конф. – К., 2010. – С. 234-236.

6. Сліпченко І. Горіх чорний // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : «Збруч», 2004. – Т. 1 : А – Й. – 696 с.

*Володимир Халайцян
(Хмельницький, Україна)*

БРЕНДУВАННЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВИХ КОМПЛЕКСІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЕСТЕТИЧНО-КАТЕГОРІАЛЬНИХ СУДЖЕНЬ

В статті розповідається про етнічні особливості розбудови палацово-паркових комплексів Поділля. Особлива увага приділяється потенційним можливостям застосування маєтків у культурному розвитку суспільства. Досліджується потенційна можливість брендування об'єктів.

***Ключові слова:** Подільський регіон, брендування об'єктів, палацово-паркові комплекси, культурний розвиток, етнічні особливості.*

The article deals with ethnic peculiarities of working out of palace-park complexes of Podillia region. Special attention is paid to the potential abilities of the estates in the cultural development of the society. Potential ability of branding objects has been studied.

***Key words:** Podillia region, branding objects, palace-park complexes, cultural development, ethnic peculiarities.*

Соціальне оновлення, що відбувається в Україні, передбачає активізацію духовного потенціалу народу, який реалізується в естетичній культурі. Естетизація суспільства проглядається в зовнішніх проявах культури. Для сучасного міського жителя найдоступнішими є архітектура, реклама та паркове будівництво. Зважаючи на сучасні економічні та геополітичні реалії – стан існуючих парків та архітектурних пам'яток, їх подальше функціонування, може слугувати мірилом загального рівня культурного стану суспільства. Саме тому, ознайомлення з пам'ятками архітектури та паркобудування є тим каталізатором, який опираючись на історичне підґрунтя, налагоджує емоційний зв'язок індивідуума із культурним здобутком соціуму. Активізація почуття причетності до культурного надбання народу являється базовою складовою, що спонукає до особистісного естетичного зростання, як в контексті вільного оперування понятійним апаратом культурологічного спектру, так і в сфері креативності та прагненні до творення.

Основною рушійною силою, формування світосприйняття є певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатність до естетичної трансформи дійсності. Проте сучасні реалії комерціалізації культури, що безумовно, створює умови для прояву творчості окремих митців, але водночас ставить вузькі межі зазначеним проявам значною мірою перешкоджає формуванню у особистості окремих естетичних смаків. Причиною подібного феномену є медіа – фактор, завдяки якому індивідуум поступово перетворюється на споживача, здатного сприйняти лише підготовлену кимось інформацію. Не маючи альтернативи, людина не вважає, що в її естетичному світогляді є певний пробіл. Пряма вказівка на подібний недолік виховання викличе заперечення і відторгнення. Тому пошук альтернативних шляхів впливу на процес формування креативної особистості є гострою проблемою сучасного суспільного буття.

Могутнім фактором впливу на світогляд могли б виступити парки та історично сформовані архітектурні комплекси. Меморіали, дендрарії, рекреації чи архітектурні